

Rapport

efter kvalitetsgranskning av
Rätten till utbildning i Hässelby Villastads skola
i Stockholms kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Hässelby Villastads skola

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför under läsåret 2012-2013 en kvalitetsgranskning av *Rätten till utbildning - Grundskolans arbete för att främja närvaro och motverka frånvaro så att elever fullgör sin utbildning*. Granskningen omfattar grundskolans årskurser 6-9. Det övergripande syftet med granskningen är att bidra till att skolor och huvudmän i större utsträckning vidtar ändamålsenliga åtgärder för att elever ska fullfölja sin utbildning och därmed att barns rätt till utbildning bättre tillgodoses. Granskningen vid Hässelby Villastads skola i Stockholms kommun ingår i detta projekt.

Hässelby Villastads skola besöktes den 12-13 december 2012. Ansvariga inspektörer var utredare Kjell Gyllenswärd och undervisningsrådet Ingrid Åsgård. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av rätten till utbildning omfattar cirka 20 skolor och huvudmän.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor och huvudmän som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor och huvudmän. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Hässelby Villastads skola

Hässelby Villastads skola ligger i stadsdelsområdet Hässelby-Vällingby i Stockholms kommun. Stockholms grundskolor och grundsärskolor är organiserade i sju olika grundskoleområden med varsin grundskolechef. Inom varje grundskoleområde finns ca 20 skolenheter med varsin rektor.

Hässelby Villastads skola är en grundskola med årskurserna F-9 med totalt cirka 800 elever. Skolan leds av en rektor som till sitt stöd har två biträdande rektorer med ansvar för årskurserna F-5 respektive 6-9.

Lärarna är organiserade i åtta arbetslag med en utvecklingsledare i varje arbetslag. För varje klass finns två mentorer där varje mentor har ansvar för 10-15 elever. I skolans ledningsgrupp ingår rektor, två biträdande rektorer, en skolsekreterare samt de åtta utvecklingsledarna. Skolan har tre arbetslag med årskurserna F-3 samt fritidshem, ett arbetslag för årskurserna 4-5 och fyra arbetslag för årskurserna 6-9, som är indelade årskursvis. Skolenheten är uppdelad i flera olika byggnader där årskurs 6-9 finns i en egen byggnad.

Hässelby Villastads skola har ett lokalt elevhälsoteam för årskurs F-9 där rektor ingår och som har möten minst två gånger per termin. För årskurserna F-5 respektive 6-9 finns därutöver separata elevhälsoteamsmöten. Elevhälsoteamet för årskurserna 6-9 består av biträdande rektor, skolsköterska, kurator och specialpedagog, och har möten två gånger per vecka. Tjänsten som psykolog är främst inriktad på årskurserna F-5 och har varit vakant under höstterminen 2012 men planeras tillsättas inför vårterminen 2013. Skolläkare har tid på skolan en dag varje vecka. Från kommunens centrala elevhälsa kan skolan vid behov köpa in ytterligare resurser, bland annat specialpedagoger specialiserade på syn, hörsel eller andra funktionshinder.

Av skolans redovisning av genomsnittlig ogiltig frånvaro för två månader under hösten 2012, framgår att 14 elever har haft en frånvaro om 2-4 timmar/vecka och att några elever har haft en frånvaro över 4 timmar/vecka. Vidare framgår att det på skolan finns någon enstaka elev med lång sammanhängande frånvaro.

Resultat

Att främja närvaro

*Skollagen*¹ anger att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. För eleverna ska det finnas personal inom elevhälsan som arbetar förebyggande och hälsofrämjande och stödjer elevernas utveckling mot målen. Enligt *Skolverkets allmänna råd*² innebär främjande insatser att skolan arbetar övergripande och förebyggande för att öka elevernas närvaro och minimera frånvaro i utbildningen. *Forskning och beprövad erfarenhet*³ pekar på att elevernas arbetsmiljö har betydelse för att motverka att frånvaro uppstår. För barn och ungdomar som lever i utsatta situationer är skolans arbete för att främja närvaro av stor betydelse.

Inom bedömningsområdet granskas skolans arbete med att organisationen, lärandemiljön samt den sociala och fysiska miljön ska stödja närvaro. Granskningen omfattar också elevernas delaktighet i arbetet. Vidare granskas elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete med att stödja elevernas närvaro.

Skolans främjande och förebyggande arbete

I intervjuer med olika elevgrupper, lärare, elevhälsopersonal, och fritidsledare framkommer att de flesta eleverna i Hässelby Villastads skola känner sig trygga och trivs på skolan även om det ibland kan förekomma "skojbråk". I intervjuer med elever framkommer att det känns välkomnande att komma till skolan men att lokalerna är slitna och skulle behöva en renovering samt bättre städning för att vara en god arbetsmiljö. Personalen anser att de har en bra överblick över vad som händer på skolan. På central plats i skolbyggnaden för årskurs 6-9 finns en cafeteria som sköts av skolans fritidsledare tillsammans med ett par elever från årskurs 8 eller 9 efter ett rullande schema. Fritidsledaren har nära kontakt med de elever som befinner sig i de allmänna utrymmena kring cafeterian och har en bra överblick över vad som händer där. Han har scheman för alla klasser och uppmärksammar om elever befinner sig i cafeterian fast de borde vara på sina lektioner. Fritidsledaren nämns också av eleverna som en viktig person som man kan anförtro sig till. I övrigt säger eleverna att de i första hand vänder sig till sina mentorer när de behöver stöd och hjälp.

¹ Skollag (2010:800)

² Skolverket (2012). *Skolverkets allmänna råd. Arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan.*

³ Se referenslista

I intervju med den tillförordnade rektorn framkommer att hon under hela höstterminen 2012 haft en tung arbetsbelastning eftersom hon utöver tjänsten som biträdande rektor för årskurserna 6-9, även varit tillförordnad rektor för hela skolenheten F-9, inför den ny tillsättning som planeras av rektorstjänsten i januari 2013. I intervju med den tillförordnade rektorn framgår att hon är utbildad specialpedagog och även har arbetat som specialpedagog på skolan tidigare. Hon är insatt i skolans digitala system för närvaro- och frånvarorapportering och har en god överblick över den aktuella frånvarosituationen på Hässelby Villastads skola både på individnivå och skolövergripande nivå. Vid schemalaggningsen tar rektorn hänsyn till faktorer som har betydelse för att främja närvaron, till exempel att ha gemensamma raster så att all personal vet när elever inte ska vistas i skolans gemensamma utrymmen och att man undviker håltimmar. Rektorn berättar att skolan har prioriterat att inte ha lärarlösa lektioner.

Mentorerna har en viktig funktion i det närvarofrämjande arbetet. Det framkommer i intervjuer med rektorn och elevhälsoteamet att lärarna generellt tar ett stort ansvar för rapportering av elevers närvaro och frånvaro. Detta är något som också följs upp på huvudmannanivå och som visar att lärarna på Hässelby Villastads skola registrerat 94 procent av lektionerna i det digitala systemet under perioden september-oktober 2012. Genomsnittet för Stockholms grundskolor under samma period låg på 78 procent. Dock har man ibland fått en del fel i rapporteringen, främst när vikarier har undervisat och som inte varit bekanta med rutinerna för närvaro- och frånvarorapporteringen. Dessa fel har dock kunnat rättas till i efterhand.

Elevhälsoteamet på Hässelby Villastads skola årskurs 6-9 har två fasta möten varje vecka. Där diskuteras aktuella elevärenden i vilka elevhälsan kan behöva gå in med stöd och då finns i förekommande fall aktuell frånvarostatistik med som underlag. För skolan finns ett dokument "Plan för elevhälsan i Hässelby Villastads skola", daterat 2012-11-19. Där finns elevhälsans uppdrag beskrivet och vilka styrdokument som arbetet bygger på. Det innehåller även arbetsplaner för elever med dyslexi/läs- och skrivsvårigheter, hantering av elevfrånvaro och mallar för handlingsplaner och åtgärdsprogram. Av dokumentet framgår tydligt att mentor ska underrätta vårdnadshavare samma dag om en elevs frånvaro. Det framgår vidare att mentor ansvarar för att sammanställa frånvaro och slå larm till vårdnadshavare, arbetslag och elevhälsa vid hög frånvaro.

Hässelby Villastads skola har några elever med återkommande ogiltig frånvaro. Det är främst elever i årskurs 8-9. I intervjuer med rektorn, lärare och elevhälsopersonal framkommer att de har god kännedom om dessa elever och att insatser görs från skolan för att främja ökad närvaro. I intervju med elever framgår att den ogiltiga frånvaron oftast handlar om sena ankomster till lekt-

ioner men också att några elever är frånvarande från lektioner med ämnen som de tycker är svåra, t.ex. språk och matematik. Inom ämnet idrott och hälsa förekommer ganska ofta att en grupp elever inte vill delta i aktiviteterna, men är närvarande. Några elever anger att frekventa vikariebyten gör lektionerna mindre intressanta och då förekommer mer frånvaro. Alla vikarier har inte heller lika bra kontroll på närvaron. Som exempel nämns att elever ber att få gå på toaletten och sedan inte återkommer till lektionen och då inte rapporteras som frånvarande. Vid en elevintervju nämns att eleverna i ämnet bild måste ha minst 50 procent närvaro för att få betyg. Det kan av eleverna tolkas som att det räcker med 50 procents närvaro, vilket inte är förenligt med skolplikten och kursplanen. I intervju med elever framkommer att lärarna vanligtvis ger möjligheter till elevinflytande vad gäller lektionernas innehåll och genomförande.

Skolan har ett digitalt närvaro- och frånvarorapporteringssystem och tydliga rutiner för hur vårdnadshavare ska anmäla frånvaro. Vårdnadshavare kan antingen logga in i systemet eller ringa till skolan för att anmäla en elevs frånvaro. Vårdnadshavaren får efter respektive lektion ett sms i de fall en elev har ogiltig frånvaro. I de fall vårdnadshavaren inte har tillgång till sms har skolan rutiner för att meddela frånvaron på annat sätt, senast samma dag. På skolan finns en administratör som ansvarar för att registrera in frånvaro i det digitala närvaro- och frånvarosystemet i de fall uppgifterna rings in till skolan. Rektorn, lärarna och elevhälsopersonalen har god överblick på all frånvaro genom skolans system. Rektorn uppger att det är viktigt att se tidiga signaler på oroande frånvaro och ta reda på om det finns mönster i frånvaron, till exempel vissa tider eller vissa lektioner. Av skolans arbetsplan framgår att skolan har identifierat faktorer som kan främja elevernas närvaro, såsom ökad trygghet, ökat antal elever som når målen i alla ämnen, ökat elevinflytande, lärarnas förmåga att väcka elevernas intresse och lust att lära och elevernas ansvar för det egna lärandet. Sena ankomster rapporteras också in i systemet med antal minuter som ackumuleras som ogiltig frånvaro. Varje fredag har elever med ogiltig frånvaro möjlighet att vara kvar en timme på skolan med eget arbete, för att räkna av eventuell ogiltig frånvaro.

Elever och vårdnadshavare görs alltid delaktiga i ett tidigt skede när en elev börjar uppvisa oroande frånvaro, enligt rektorn. Det görs genom möten och samtalsstöd till elever och föräldrar.

Fritidsledaren nämner att det finns en etablerad samverkansgrupp för skolan, socialtjänsten och polisen, som träffas regelbundet, men att polisen oftast inte har tid att medverka.

Det främjande och förebyggande arbetet för att motverka frånvaro, syns tydligt i dokumentationen av skolans systematiska kvalitetsarbete som årsvis redovisas i en arbetsplan och följs upp i en kvalitetsredovisning. Där finns t.ex. en målsättning för att minska elevernas frånvaro från 2,1 procent till 1,0 procent och målsättningar för mer studiero, ökat uppnående av kunskapskrav och ökat elevinflytande. Det förekommer dock inte något generellt främjande arbete för ökad skolnärvaro, tillsammans med elever och vårdnadshavare, t.ex. i elevråd och föräldraråd.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Hässelby Villastads skola arbetar med att skapa en miljö för eleverna som främjar närvaro. Av det arbetet som fungerar väl kan nämnas det digitala frånvarohanteringssystemet och tidiga insatser när elever uppvisar en oroande frånvaro. Det främjande och förebyggande arbetet för att motverka frånvaro, syns tydligt i dokumentationen av skolans systematiska kvalitetsarbete. Skolinspektionen bedömer dock att alla lärare inte alltid har en likvärdig hantering av elevernas närvaro och frånvaro, vilket kan ge otydliga signaler till eleverna.

Enligt *Skolverkets allmänna råd*⁴ bör det främjande arbetet utgå från en regelbunden granskning av den egna verksamhetens organisation och innehåll och baseras på kunskap om de faktorer som främjar elevers lärande och utveckling. För Hässelby Villastads skola innebär det att skolan behöver förbättra uppföljningen av hur olika skolfaktorer som t.ex. vissa ämnen och vikariesituationen påverkar elevernas närvaro samt vid behov göra förändringar för att förbättra förutsättningarna. Skolan behöver också utveckla ett generellt främjande arbete för ökad skolnärvaro, där elever och vårdnadshavare görs delaktiga.

Att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro

*Skollagen*⁵ anger att rektorn ska se till att utreda orsaken till frånvaro för elever med hög frånvaro. Rektorn ska vidare vid behov sätta in åtgärder med utgångspunkt i den genomförda utredningen samt följa upp de åtgärder som vidtagits. Enligt *Skolverkets allmänna råd*⁶ syftar utredningen till att ge en bild av

⁴ Skolverkets allmänna råd (2012): *Arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan*

⁵ Skollag (2010:800)

⁶ Skolverket (2012). *Skolverkets allmänna råd. Arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan.*

orsaken till frånvaron. Lärarna bör framför allt fokusera på skolrelaterade orsaker till frånvaron, men också uppmärksamma andra orsaker. Elevhälsans utredning kan omfatta såväl skolrelaterade som andra orsaker. *Forskning och beprövad erfarenhet*⁷ pekar på att en elevs frånvaro kan bero på faktorer som är kopplade såväl till skolan som utanför skolan. För att kunna utreda och hitta fungerande lösningar för elever med hög frånvaro och komplex problematik måste det finnas en organisation för samverkan mellan skola, socialtjänst och barn- och ungdomspsykiatri. Samverkan med eleven och elevens vårdnadshavare är också av stor betydelse.

Inom bedömningsområdet granskas kvaliteten i det utredande och åtgärdande arbetet samt resultaten av insatta åtgärder på individnivå. Granskningen omfattar även skolans samverkan med elever och vårdnadshavare. Vidare granskas samarbetet mellan elevhälsans personal och lärarna samt om det finns en fungerande samverkan mellan elevhälsa, socialtjänst och hälso- och sjukvård.

Skolans utredande och åtgärdande arbete

I Hässelby Villastads skola ser mentorerna till att vårdnadshavare är medvetna om elevernas frånvaro och att vårdnadshavare underrättas samma dag om ogiltig frånvaro. Mentor sammanställer frånvaro och slå larm till vårdnadshavare, arbetslag och elevhälsa vid hög frånvaro. Begreppet "hög frånvaro" är dock inte definierat och i intervju med rektor och representanter för skolans elevhälsoteam framkommer att mentorer ibland kan hantera ett frånvaroärende för länge innan elevhälsoteamet kopplas in. Rektorn säger sig dock ha en god överblick genom skolans digitala system och att hög frånvaro alltid uppmärksammas i elevhälsoteamet.

Rektorn berättar att skolan agerar så fort en elev börjar uppvisa en oroande frånvaro och att frånvaro är en signal på att något inte är bra. I intervju med lärarna och elevhälsopersonal sägs att ogiltig frånvaro omfattar ett fåtal elever på skolan och att den ogiltiga frånvaron har minskat under det senaste året. Särskilt under hösten 2012 då skolan införde sms-funktionen med ett omedelbart meddelande till vårdnadshavare vid ogiltig frånvaro.

Enligt skolans skriftliga rutin ska mentor vid första och följande frånvarotillfällen samtala med elev och vårdnadshavare för att undersöka frånvaron och få igång skolarbetet. Vid upprepad frånvaro ska mentor efter högst en månad ha

⁷ Se referenslista

ett möte med elev och vårdnadshavare för att upprätta en handlingsplan med uppföljning efter tre veckor. Om ingen förändring sker ska mentor därefter anmäla eleven till elevhälsoteamet, kalla elev och vårdnadshavare till möte med elevhälsoteamet och upprätta åtgärdsprogram. Det finns också en "åtgärdsstrappa" som beskriver mentors ansvar att informera vårdnadshavarna, samtala med eleven, få eleven i skolarbete, upprätta åtgärdsprogram och anmäla ärendet till elevhälsan. Elevhälsans ansvar är att stötta mentor, sätta in och följa upp ytterligare åtgärder och i förekommande fall göra anmälan till socialtjänsten. Om det av utredningen som föregår åtgärdsprogrammet framkommer att det finns orsaker till elevens frånvaro som kräver kontakter med socialtjänst eller barn- och ungdomspsykiatri, ska sådan kontakt tas. Rektorn berättar att elevhälsoteamet en gång i månaden gör utdrag på närvarostatistiken för eleverna och lämnar till respektive mentor för kommentar. Anmälan görs till socialtjänsten om en elev har haft problem med närvaron under de senaste 15 veckorna. Rektorn uppger att de har ett bra samarbete med socialtjänsten och landstingets berörda verksamheter.

Åtgärdsprogram upprättas vid behov tillsammans med elev och vårdnadshavare och skolan använder nu utbildningsförvaltningens mall med åtgärder på organisations-, grupp- och individnivå och med överklagandehänvisning. Det är rektor som beslutar om åtgärdsprogram. De elever som vid Skolinspektionens besök uppvisar en oroande frånvaro, omfattas av åtgärdsprogram upprättade i nära samarbete med vårdnadshavare och elev. De exempel på åtgärdsprogram som Skolinspektionen tar del av föregås av dokumenterade möten, utredning och handlingsplaner med konkreta åtgärder och med elevens frånvarostatistik som underlag. Åtgärdsprogrammen visar på konkreta insatser och uppföljningar för att öka elevens närvaro och möjligheter att nå kunskapskraven. Detta arbete har vid flera tillfällen varit framgångsrikt för att främja elevens närvaro.

Elevhälsoteamets insatser består ofta av handledning, råd och stöd till lärare samt samtal med elever och vårdnadshavare genom skolsköterska och kurator.

Tjänsten som kurator har inför höstterminen dragits ned från heltid till halvtid på grund av besparingsskäl. I intervju med elevhälsoteamet framkommer att tillgången till kurator för närvarande inte är tillräcklig för elevernas behov. I intervju med elever visar det sig att många elever inte vet att det finns en kurator på skolan och att man aldrig sett till någon psykolog. Tjänsten som psykolog är främst inriktad på årskurserna F-5 och har varit vakant sedan vårterminen 2012, men planeras tillsättas under vårterminen 2013. Skolan har under hösten 2012 vid enstaka tillfällen köpt in psykologtjänst på timmar från kommunens centrala elevhälsa, men eleverna har inte haft tillgång till psykolog i det reguljära elevhälsoarbetet.

På skolan finns en specialpedagog som tar emot elever från årskurs 6-9 i en verksamhet kallad "Studion". Där ges särskilt stöd till elever i de ämnen de har behov av sådant stöd och under en begränsad tid. Eleverna tillhör alltid en ordinarie klass och målsättningen är att eleverna ska återgå till sin klass för att ha all undervisning där. Specialpedagogen ansvarar också för hemundervisning när det är aktuellt. För elevgruppen i årskurs 7-9 finns även en liten grupp, "LUG", för elever i behov av en mindre undervisningsgrupp under begränsad tid. I intervjuer med rektorn och elevhälsoteamets personal framgår att "Studion" och "LUG" haft betydelse för att kunna få elever att vara kvar i skolan.

Rektorn och elevhälsans personal redogör också för ett samarbete med socialtjänsten och landstingets verksamheter såsom barn- och ungdomspsykiatri, när det gäller enskilda elevärenden.

Lärarna och rektorn beskriver i intervjuer att den giltiga frånvaron som är sanktionerad av vårdnadshavarna, ibland kan vara svår att analysera och åtgärda. Det kan finnas en tendens till att vårdnadshavare för lättvindigt sanktionerar elevers frånvaro och det försvårar möjligheterna för skolan att arbeta för ökad närvaro hos eleven.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Hässelby Villastads skola har rutiner för att utreda, åtgärda och följa upp elevernas undervisning och närvaro. När en elev börjar uppvisa oroande frånvaro kallar skolan till samtal med elev och föräldrar och vid behov görs utredning inför ett eventuellt åtgärdsprogram. De exempel på åtgärdsprogram som Skolinspektionen tar del av utgår från undervisningen på organisations-, grupp- och individnivå. Åtgärdsprogrammen visar på konkreta insatser och uppföljningar för att öka elevens närvaro och möjligheter att nå kunskapskraven. Skolan har dock inte definierat begreppet hög frånvaro och det finns tecken på att mentorer ibland hanterar ärenden med oroande frånvaro för länge, innan elevhälsan kopplas in. Skolan behöver se över sin organisation för elevhälsa så att eleverna får bättre tillgång till kurator och psykolog.

Enligt Skolverkets utredningar har det visat sig att tidig upptäckt och tidiga insatser vid stor ogiltig frånvaro är framgångsfaktorer för att få tillbaka elever i undervisning. Enligt *Skolverkets allmänna råd*⁸ behöver utredningen vid komplicerade elevärenden utformas utifrån en helhetssyn som avser elevens hela skolsituation.

⁸ Skolverkets allmänna råd (2012): *Arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan*

Att följa upp kvaliteten i arbetet med att främja närvaro och åtgärda frånvaro

*Skollagen*⁹ anger att rektorn systematiskt och kontinuerligt ska planera, följa upp och utveckla utbildningen med inriktningen mot de mål som finns för utbildningen. Enligt *Skolverkets allmänna råd*¹⁰ bör skolans analys av frånvaron utgöra underlag för rektorns kvalitetsarbete. *Forskning och beprövad erfarenhet*¹¹ pekar på att ett systematiskt arbete med insamling av frånvarostatistik, analys och åtgärder för tidig upptäckt av elevers frånvaro har betydelse för att öka närvaron.

Inom bedömningsområdet granskas skolans kvalitetsarbete med fokus på att främja närvaro och åtgärda frånvaro. Granskningen omfattar skolans uppföljning av frånvaro, analyser och utvecklingsbehov.

Skolans kvalitetsarbete

Stockholms kommun har ett centralt framtaget dokument, "Handlingsplan för hantering av elevers frånvaro", för att följa upp ogiltig frånvaro eller annan frånvaro som kan väcka oro. I handlingsplanen finns en åtgärdstrappa för att hantera ärenden kring ogiltig frånvaro. Rektorn för Hässelby Villastads skola framför i intervju att åtgärdstrappan och definitionerna är något vaga och att det kan vara svårt att motivera anmälan till socialtjänsten. Bland annat nämns det i dokumentet under rubriken skolans ansvar: "Vid upprepad ogiltig frånvaro startas en utredning," men begreppet upprepad ogiltig frånvaro är inte definierat. Skolan har därför i ett eget dokument "Plan för elevhälsan i Hässelby Villastads skola" förtydligat mentoreernas och elevhälsans ansvar vid elevfrånvaro. Bland annat anges att mentor vid en elevs upprepade frånvaro ska kalla till ett möte med vårdnadshavare och elev, efter högst en månad, för att upprätta ett åtgärdsprogram.

Skolan har generellt följt upp resultaten av insatta åtgärder för elever med oroande frånvaro. I intervjuer med lärare och elevhälsopersonal bedömer de att elevernas frånvaro minskat under det senaste året i och med att skolan infört skärpta rutiner för att registrera frånvaro och meddela vårdnadshavarna. I intervju med rektorn framkommer dock att skolan saknar stöd från den centrala förvaltningen i elevärenden där elever uppvisar hög frånvaro och därmed ris-

⁹ Skollag (2010:800)

¹⁰ Skolverket (2012). *Skolverkets allmänna råd. Arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan.*

¹¹ Se referenslista

kerar att inte får sin rätt till utbildning tillgodosedd. Skolan har inte rutiner för att anmäla elever med hög frånvaro till huvudmannen, utan endast vid misstanke om att vårdnadshavare håller eleven hemma.

Skolan har i sin arbetsplan för läsåret 2012/13 en tydlig målsättning om att ogiltig frånvaro bland eleverna ska minska till en procent. Målsättningen följs upp i skolans kvalitetsredovisning, daterad 2012-09-21 och där konstateras att elevhälsoteamet för årskurs 6-9 varje månad följer upp hur frånvaron ser ut för eleverna och att det i arbetslagen diskuteras vilka åtgärder som måste vidtas för att minska den ogiltiga frånvaron. Där anges också att arbetslagen ska utarbeta handlingsplaner för att minska elevernas sena ankomster och övrig ogiltig frånvaro.

Av kvalitetsredovisningen framgår att skolans ogiltiga frånvaro det senaste året har ökat från 2,1 procent till 2,4 procent. Anledningarna beskrivs som att elever ibland registreras felaktigt, att en stor del av frånvaron sannolikt utgörs av sena ankomster och att alla arbetslag inte utnyttjat möjligheten att låta eleverna ta igen missad tid på fredag eftermiddagar. Det konstateras att det är förvånande att den ogiltiga frånvaron ändå har ökat och att ytterligare analysarbete behöver göras. I skolans arbetsplan finns även andra målsättningar som kan ha direkt påverkan för att främja elevernas närvaro. Det handlar då bland annat om ökad trygghet, ökat antal elever som når målen i alla ämnen, öka elevernas inflytande och möjligheter att påverka skolan, öka lärarnas förmåga att väcka elevernas intresse och lust att lära och att eleverna ska känna ökat ansvar för det egna lärandet.

Skolan följer generellt upp arbetet med att främja närvaro och motverka frånvaro på skolnivå, i det systematiska kvalitetsarbetet. Enligt rektorns redovisning gör skolan anmälan till huvudman endast vid misstanke om att vårdnadshavare håller eleven hemma. Huvudmannen kan dock genom det digitala frånvarohanteringssystemet följa skolor som uppvisar hög frånvaro.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolan generellt följer upp resultaten av insatta åtgärder för elever med oroande frånvaro. Det dokumenterade systematiska kvalitetsarbetet på Hässelby Villastads skola omfattar skolans främjande, utredande och åtgärdande arbete mot frånvaro samt resultatet av detta arbete.

Skolan behöver förbättra rutinerna för att anmäla elever med hög frånvaro till huvudmannen så att detta inte endast görs vid misstanke om att vårdnadshavare håller eleven hemma. Samarbetet med den centrala förvaltningen behöver förbättras så att det gäller för alla elever som uppvisat en lång sammanhängande frånvaro och som därmed inte får sin rätt till utbildning tillgodosedd.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med granskningen är att bidra till att skolor och huvudmän i större utsträckning vidtar ändamålsenliga åtgärder för att elever ska fullfölja sin utbildning och därmed att barns rätt till utbildning bättre tillgodoses. Därtill kan granskningen bidra till att tydliggöra olika kvaliteter i arbetet med att elever ska fullfölja sin utbildning. För de huvudmän och skolor som granskas förväntas granskningen mer omedelbart leda till att:

- Huvudmannen uppmärksammas på det ansvar den har för att säkerställa alla elevers rätt till utbildning.
- Skolans arbete med att främja närvaro och åtgärda frånvaro förbättras.

Granskningen omfattar grundskolans årskurser 6–9 och utgår från följande frågeställning:

Genomförs utredningar och vidtas tidiga åtgärder av sådan kvalitet att eleverna kan genomföra sin utbildning?

Fokus i granskningen är huvudmannens och skolans främjande, utredande och åtgärdande arbete.

Metod och material

För att få en så god bild som möjligt av hur skolan arbetar med granskningens frågeställningar har intervjuer genomförts på såväl skol- som huvudmannanivå. Då projektets frågeställningar innebär att komplexa frågor ska besvaras har intervjuer valts som central informationskälla. Utöver intervjuer har granskningen utgått från dokument.

Intervjuer har genomförts med företrädare för kommunen, huvudmän för fristående skolor, rektorer, elevhälsopersonal, lärare och elever. Intervjuer med elever har huvudsakligen gett information om skolans främjande och förebyggande arbete. Övriga intervjuer har utöver dessa områden gett information om skolans utredande och åtgärdande arbete samt kvalitetsarbetet.

Inför granskningsbesöken har dokument samlats in från både skolor och huvudmän. Insamlade dokument, bl.a. åtgärdsprogram samt kommunens och skolornas redogörelser för arbetet med elever med hög frånvaro, har gett information till granskningen. Dokumenten har även utgjort underlag för fördjupande frågor vid intervjuerna.

Referenslista

Urval av centrala referenser

Fostvedt U., Nilsson Å och Pettersson A. (2011). *Gr Dropouts, kartläggningsrapport* http://grdropouts.se/sites/default/files/kartlaggningsrapport_DO.pdf

Jönsson, Annelis (1990). *Skolk – en forskningsresumé*. Skolöverstyrelsen. Metarapport nummer 1.

Skolinspektionen (2009). *Varannan i mål*. Rapport 2009:1.

Skolinspektionen (2011). *Skolpliktsbevakning 40–2010:268*.

Skollagen (2012:800). 2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning, 3 kap. Barns och elevers utveckling mot målen, 4 kap. Kvalitet och inflytande, 5 kap. Trygghet och studiero 7 kap. Skolplikt och rätt till utbildning.

Skolverket (2012). *Skolverkets allmänna råd. Arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan*.

Skolverket (2008). *Rätten till utbildning. Om elever som inte går i skolan*. Rapport 309.

Skolverket (2010). *Skolfrånvaro och vägen tillbaka. Långvarig ogiltig frånvaro i grundskolan ur elevens, skolans och förvaltningens perspektiv*. Rapport 341.

Statens offentliga utredningar 2010:64 (2010). *Se de tidiga tecknen – forskare reflekterar över sju berättelser från förskola och skola*. Delbetänkande av Utredningen om översyn av skolans arbete med utsatta barn.

Sveriges kommuner och landsting (2012). *Barnen i fokus. Exempel på förutsättningar för ett framgångsrikt stöd till barn och unga*.